

ΜΙΧ. ΑΘ. ΚΑΛΙΝΔΕΡΗ, 'Απόσπασμα Διδαχῆς Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, Σχ. δον Μ, σελ. 18 μετὰ 4 πινάκων ἐκτὸς κειμένου, Θεσσαλονίκη, 1965.

Ὁ γνωστός δόκιμος ἐρευνητῆς τῆς τοπικῆς Δυτικομακεδονικῆς Ἱστορίας γυμνασιάρχης Μιχ. Καλινδέρης ὀρμώμενος ἐκ τῆς ζωηρᾶς ἀπηχίσεως, ἦν εἶχεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κοζάνης ἡ δρᾶσις τοῦ Ἰσαποστόλου Ἁγ. Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, ἠθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς εἰς τὴν περιοχὴν δυναμένας νὰ ἀνευρεθοῦν μαρτυρίας, διὰ νὰ φωτισθῇ καλύτερον ἢ προσωπικότης τοῦ ἀνδρός, ἡ δρᾶσις του καὶ ἡ ἐπίδρασις του ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἦδη πρὸ τινῶν ἐτῶν ὁ Καλινδέρης ἐρευνήσας τὴν εἰκονογράφειαν τοῦ Ἰστορηθέντος τῷ 1888 ναοῦ τοῦ Χαμηλοῦ Ἀϊλιά τῆς Κοζάνης ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ Ἰστορήσας τὸν ναὸν ἀγιογράφος Πιτένης ὁ Σαμαριναῖος ἔχει ζωγραφῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων καὶ τὸν Κοσμᾶν τὸν Αἰτωλὸν εἰς τὴν ἄνω ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ Ν. τοῖχου. Ὑποπεύσας ὅτι τὸ πρότυπον τῆς ζωγραφῆσεως ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν πατρίδα τοῦ τεχνίτου, μετέβη πρὸς ἀναζητήσιν αὐτοῦ εἰς Σαμαρίναν. Ἐκεῖ ὄντως ἀνεῦρεν ἐν μὲν τῇ κεντρικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, εἰκονιζόμενον τὸν ἅγιον καὶ σκηναὶς τοῦ μαρτυρίου του ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ἀριστεροῦ ἐμπροσθίου πεσσοῦ, ἐν δὲ τῇ μονῇ τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς Σαμαρίνης ὀλόσωμον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἁγίου ἐπὶ κίονος τοῦ ναοῦ. Τὸ γεγονός τῆς ζωγραφῆσεως τοῦ πατρὸς Κοσμᾶ εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Δυτ. Μακεδονίας μετὰ τῶν ἁγίων ἕνα περίπου αἰῶνα πρὶν ἢ ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίσῃ ἐπισημῶς αὐτὸν μετὰ τῶν ἁγίων τῆς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ζωηροτάτης ἐπιδράσεως, ἦν ἐσημείωσε τὸ κήρυγμα τοῦ ἑθναποστόλου εἰς τὰ μέρη ὀλοκλήρου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Ἐξετάσας ὁ Καλινδέρης μετ' ἐπιμελείας καὶ ἐπιμονῆς τοὺς γεροντοτέρους τῆς περιοχῆς, ἵνα διευκρινήσῃ τί μετὰ διακόσια ἔτη περίπου ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου πατρὸς διέσωσε περὶ αὐτοῦ ἡ λαϊκὴ παράδοσις πέρα τῶν ὄσων ἄλλοι ἤδη πρότερον ἔχουν φέροι εἰς φῶς, ἀνεκάλυψε τρεῖς εἰσέτι λαϊκὰς ἀναμνήσεις περὶ τῆς διελεύσεώς του, τῶν ἐνεργειῶν του καὶ τοῦ κηρύγματός του. Ἡ μία προέρχεται ἐκ τοῦ χωρίου Γαλατινῆς (παλ. Κοντισκόν), ἑτέρα ἐκ τῆς Βλάστης καὶ τρίτη ἐκ Κοζάνης, εἶναι δὲ καὶ αἱ τρεῖς χαρίεσαι, ὡς ἐκφέρονται εἰς τὴν τοπικὴν διάλεκτον.

Ἡ ἰδιαιτέρα εὐλάβεια τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τῆς Πίνδου πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγ. Κοσμᾶ μαρτυρεῖται καὶ ἐξ ἀποσπάσματος Διδαχῆς αὐτοῦ, εὐρεθέντος πρὸ τριακονταετίας εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου Σαμαρίνης, ὁδτινος ἡ προέλευσις ἐπιθανολογεῖτο ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐγγυῆς τῆς Σαμαρίνης Μονῆς τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς. Ὁ Καλινδέρης ἐλέγχων τὰ περιεχόμενα τοῦ χειρογράφου ἐν ᾧ ἦτο καταχωρισμένον τὸ τμήμα τῆς Διδαχῆς καὶ ἄλλα δεδομένα δεικνύει μετὰ πολλῆς πειστικότητος, ὅτι ἡ Διδαχὴ αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κοσμᾶ τῷ 1776 εἰς τόπους δυτικῶς τῆς Σαμαρίνης κειμένους παρὰ τὴν θάλασσαν ἢ εἰς τὴν παραθαλάσσιον Ἀλβανίαν, ἐκεῖ καταγράφῃ ὑπὸ ἀκροατοῦ, πιθανῶς ἱερωμένου, ἐκεῖθεν δὲ μετεφέρθη εἰς Σαμαρίναν, ἔνθα ἰδιαιτέρως προσφιλῆς ἦτο ὁ Ἁγιος.

Ἡ ἐργασία αὕτη τοῦ Καλινδέρη παρέχει ὀλίγα μὲν, ἀλλὰ πάντως νέα στοιχεῖα περὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἑθναποστόλου Κοσμᾶ καὶ περὶ τῆς βαθείας ἀπηχίσεως, ἦν ἔσχε τὸ κήρυγμά του εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ῥίπτει νέον φῶς εἰς τὴν νεωτέραν μας ἱστορίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν τραγικωτέραν καὶ ἀγωνιώδη προσπάθειαν τοῦ Γένους ὅπως ἀποφύγῃ τὸν ἐξισλαμισμὸν καὶ τὸν ἀφανισμὸν, καὶ δεικνύει ποῖαν ὀπηρεσίαν δύνανται νὰ παράσχουν οἱ φιλόλογοι μας εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑθνους τῶν καὶ εἰς τὴν προκοπὴν τοῦ τόπου τῶν, ἐὰν θέσουν εἰς τὴν ὀπηρεσίαν αὐτοῦ τὰ ἐπισημονικά τῶν ἐφόδια καὶ τὴν πνευματικὴν τῶν δραστηριότητα.